

KRW: PRAKTISCHE BEDRIJFSINNOVATIES IN DE LANDBOUW

Praktische bedrijfsinnovaties in de landbouw...

onder die veelbelovende titel startte medio 2009 onder leiding van de Provincie Utrecht en CLM Onderzoek en Advies een pilot rond de Kaderrichtlijn Water. Doel van de pilot is om goede ideeën vanuit de praktijk breder te gebruiken bij het verder terugdringen van de uit- en afspoeling van verontreinigingen richting het oppervlaktewater. In de pilot werken provincies, waterschappen, onderzoekers en adviseurs samen met agrariërs om werkbare maatregelen te vinden.

De achtergronden

De ecologische waterkwaliteit van het Nederlandse oppervlaktewater is in veel gevallen nog niet goed genoeg. Eén van de oorzaken is een te hoge concentratie van stikstof, fosfaat en gewasbeschermingsmiddelen in het water.

De Provincie Utrecht is daarom samen met andere waterbeheerders en de landbouwsector een project gestart gericht op verminderen van afspoeling op agrarische bedrijven. Ook LTO is bij het project betrokken omdat uiteindelijk een breed draagvlak voor maatregelen belangrijk is. In 2009 zijn totaal ongeveer 60 deelnemers voor de pilot geworven en is ander voorwerk verricht. Begin dit jaar zijn de agrariërs daadwerkelijk aan de slag gegaan.

De onderdelen

Het project bestaat uit drie onderdelen, waarmee het overgrote deel van de afspoeling van nutriënten en gewasbeschermingsmiddelen op het hele bedrijf gedekt is:

- o Erf
- o Perceel
- o Slootkant

Het onderdeel **erf** is vooral gericht op het verminderen van de afspoeling van persappen en verontreinigd hemelwater (= erfafspoelwater) naar de sloot. Het anticipeert hiermee op de toekomstige regels ten aanzien van erfafspoelwater. Het onderdeel focust op de melkveehouderij en de begeleiding vindt plaats door adviseurs van Broos Water. Zes melkveehouderijbedrijven zullen gaan experimenteren met het voldoen aan de toekomstige regels die naar verwachting vanaf ± 2015 van kracht worden. Daarmee wordt ook ervaring opgedaan met mogelijke knelpunten van deze

nieuwe (landelijke) regels. Inmiddels zijn alle 24 deelnemers geworven; inclusief deze zes voorlopers. Alle bedrijven zijn bezocht en hebben hun bedrijfssituatie doorgenomen aan de hand van een (in dit project) ontwikkelde checklist. Uit de bijbehorende menukaart hebben de deelnemers maatregelen gekozen die op hun bedrijf passen. Enkele van deze maatregelen zijn inmiddels uitgevoerd. Zo zijn bedrijven aan de slag gegaan met het realiseren van extra opvangcapaciteit voor (vervuild) erfwater, hebben ze een veegmachine aangeschaft of wordt zelfs de hele erfinrichting aangepast.

Monitoring van de effecten vindt gedurende het project 5 x plaats en wordt uitgevoerd door medewerkers van de waterschappen. De eerste monitoringsronde (nulmeting) vindt plaats voor de start van de experimenten. Op een deel van de bedrijven is deze ronde al uitgevoerd. Daarnaast worden de ervaringen van de ondernemers in beeld gebracht: hoeveel tijd zijn zij er op hun bedrijf mee kwijt en hoe passen de maatregelen in de bedrijfsvoering.

Het project heeft zich tot doel gesteld om op alle deelnemende bedrijven een 50% emissiereductie te bereiken en op zes bedrijven een nulmissie. Eind dit jaar verwachten we de eerste resultaten in beeld te hebben.

Voor het onderdeel **perceel** gaat het om het verminderen van emissies van meststoffen en gewasbeschermingsmiddelen naar het oppervlaktewater. In dit onderdeel doen zowel melkveehouders als vollegrondsgroentetelers en akkerbouwers mee. Daarnaast zijn nog enkele loonwerkers betrokken. De begeleiding van dit onderdeel vindt plaats door DLV Plant en DLV

Rundvee Advies. Net als bij onderdeel erf zijn alle 24 bedrijven en loonwerkers bezocht en is met hen aan de hand van een checklist doorgenomen waar kansen voor verbetering liggen. Ook hier hebben de deelnemers maatregelen geselecteerd uit de menukaart. De eerste maatregelen zijn uitgevoerd. Boeiend is bij dit onderdeel vooral dat er enkele echt innovatieve ideeën naar voren kwamen (die ook niet in de menukaart waren opgenomen). Zo gaat een ondernemer aan de slag met het inzaaien van een minder droogtegevoelige grassoort, omdat daarmee door een dichtere grasmat minder onkruidbespuitingen hoeven worden uitgevoerd. Op een ander bedrijf wordt aan de hand van zogenaamde 'bladsapmetingen' bepaald of een plant voldoende voedingsstoffen heeft waardoor er nauwkeuriger (en waarschijnlijk minder) bemest kan worden.

De effecten van de maatregelen op het oppervlaktewater in dit onderdeel worden grotendeels berekend, omdat metingen in het oppervlaktewater zelf op de korte termijn teveel van (weers)-omstandigheden afhankelijk zijn. Ook in dit onderdeel wordt uiteraard de inpasbaarheid in de bedrijfsvoering nauwkeurig gevolgd.

Het project heeft zich tot doel gesteld om 20% reductie in uitspoeling van bestrijdingsmiddelen te realiseren en 50% reductie van emissies van (kunst)mest. Eind dit jaar verwachten we ook hier de eerste resultaten in beeld te hebben.

In het onderdeel **slootkant** staat het zoeken naar mogelijkheden voor het afvoeren van slootvuil- en maaisel uit de slootkant centraal. Dit onderdeel van het project kenmerkt zich door een eigen dynamiek. Enerzijds omdat het afvoeren van slootmaaisel bij waterschappen geen hoge prioriteit had, anderzijds omdat flora- en faunadoelen soms conflicteerden met emissiedoelen. Inmiddels hebben we met de waterschap-

pen drie gebieden uitgekozen, waarin de 12 boeren (en loonwerkers) meedenken over geschikte maatregelen. Deze worden toegepast in het najaar 2010 en het najaar van 2011. Het betreft de Lopikerwaard in het gebied van Hoogheemraadschap Stichtse Rijnlanden en de Helweg (bij Barneveld) in het gebied van Waterschap Vallei & Eem. In het gebied van Amstel, Gooi en Vecht wordt aangesloten bij het project 'Boeren als waterbeheerders'.

Het projectdoel is het maken van een beslisboom voor de inrichting van de ideale afvoerketen en het daadwerkelijk afvoeren van maaisel in de drie gebieden. Voor dit onderdeel hebben we inmiddels duidelijk dat met name de kosten en de hoeveelheid arbeid een belangrijk item zullen worden bij de vraag of afvoer van maaisel in te passen is in de bedrijfsvoering.

De monitoring vindt voor onderdeel slootkant plaats op basis van de afgevoerde hoeveelheid slootmaaisel en de daarmee berekende verminderde afspoeling van nutriënten in de sloot. Ook voor dit onderdeel verwachten we eind dit jaar de eerste resultaten in beeld te hebben.

De communicatie

Het project is gestart in mei 2009 en loopt tot december 2011. In die periode wordt in 2010 en 2011 echt met maatregelen geëxperimenteerd. In de loop van dit jaar zal er meer communicatie over het project gaan plaatsvinden. Deze nieuwsbrief gaat 2x per jaar verschijnen. De volgende nieuwsbrief verschijnt in januari 2011. De nieuwsbrief is gericht op deelnemers, uitvoerders en opdrachtgevers van het project. Uiteraard kunnen ook andere belangstellenden deze nieuwsbrief ontvangen op papier of per mail.

Meer informatie over de pilot? Neem contact op:

- o **Linda van der Weijden (Provincie Utrecht, 030-2582704 of linda.van.der.weijden@provincie-utrecht.nl)**
- o **Erik van Well (CLM Onderzoek en Advies, 0345-470756 of evanwell@clm.nl)**